

Правове забезпечення митних і судових експертиз (експертних досліджень) у сфері зовнішньоекономічної діяльності та митні формальності за митним законодавством Європейського Союзу й України

Ірина Коросташова*

* Канд. юрид. наук, доц., Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4024-802X>, e-mail: irynakorostashova@ukr.net

DOI: 10.32353/khrife.4.2025.10 УДК 342.9:341.1

Надійшло 12.11.2025 / Рецензовано 09.12.2025 / Прийнято до друку 25.12.2025 / Доступно онлайн 31.12.2025

Мета дослідження — проаналізувати правове забезпечення митних і судових експертиз (експертних досліджень) за законодавством ЄС та України і правовідносини у сфері зовнішньоекономічної діяльності та митної справи, у зв'язку з якими виникає потреба у проведенні уповноваженими суб'єктами експертної діяльності митних і судових експертиз товарів та здійснення митних формальностей для забезпечення експертної діяльності. Для досягнення поставленої мети застосовано загальнонаукові та спеціально-правові методи. Проведено аналіз засад правового регулювання митних і судових експертиз (експертних досліджень) та стандартів їх здійснення за законодавствами ЄС і України. Досліджено правовідносини, що виникають у зв'язку зі здійсненням зовнішньоекономічних операцій, та розроблено їх класифікацію за низкою критеріїв. Визначено поняття «митні експертизи» і коло суб'єктів, уповноважених їх здійснювати, а також межі, у яких діють суб'єкти експертної діяльності за законодавством України та ЄС. З'ясовано, що згідно із законодавством України митні експертизи належать до митних операцій з товарами, здійснюваних у митних цілях і в межах митних процедур. Розглянуто правовідносини у сфері зовнішньоекономічної діяльності

й митної справи, у зв'язку з виникненням яких експертизи (експертні дослідження) проводять судові експерти. Проведено порівняльний аналіз статусу експертів відомчої належності Держмитслужби й Мін'юсту України. Розглянуто правові гарантії незалежності та правильності висновків судових експертів. Увагу акцентовано на міжнародних стандартах, за якими судові та митні експерти здійснюють експертну діяльність, що відкриває шлях інтеграції до спеціалізованих європейських і міжнародних експертних мереж.

Ключові слова: митні експертизи (дослідження); судова експертиза (експертне дослідження); проби (зразки) товарів; митний контроль; митні процедури; митні формальності; митне законодавство; зовнішньоекономічна діяльність; зовнішньоекономічні операції; євроінтеграція.

Постановка наукової проблеми

У глобалізованому світі одним з найважливіших чинників економічного розвитку є міжнародна торгівля, що реалізується шляхом здійснення зовнішньоекономічних операцій українськими й іноземними суб'єктами господарювання. Зовнішньоекономічна діяльність є одним з найскладніших видів діяльності (з огляду на обтяженість останньої іноземним елементом). Поняття «іноземний елемент» визначено у п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про міжнародне приватне право»¹; воно обумовлює наявність певних особливостей у правовідносинах, що виникають у сфері зовнішньоекономічної діяльності (далі — ЗЕД), і їх багатоманітність. Один з напрямів ЗЕД — зовнішня торгівля, пов'язана з переміщен-

ням товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Широкий асортимент різноманітних товарів, що є предметом зовнішньої торгівлі, у процесі здійснення зовнішньоторговельних операцій та/або митних формальностей і митних процедур інколи обумовлює необхідність проведення митних та судових експертиз (експертних досліджень).

Питання правового регулювання проведення митних і судових експертиз (експертних досліджень) набувають особливої актуальності в умовах глобалізованої міжнародної торгівлі, для полегшення та прискорення якої за міжнародними стандартами² поступово відбувається гармонізація та спрощення митних процедур. Інтеграція до Європейського Союзу (далі — ЄС), що відбувається в умовах війни,

1 Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text> (дата звернення: 24.08.2025).

2 Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) : від 18.05.1973 р. (зі змін. та допов.) ; ратифік. Закон. України від 05.10.2006 р. № 227-V (зі змін. та допов.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text (дата звернення: 06.09.2025) ; Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : від 27.06.2014 р. (зі змін. та допов.) ; ратифік. із заяв. Закон. України від 16.09.2014 р. № 1678-VII (зі змін. та допов.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 15.09.2025).

є додатковим викликом для України щодо виконання цілого комплексу умов і зобов'язань, зокрема, у сферах зовнішньої торгівлі та митної справи. У цих умовах усе більшої актуальності набуває питання правового забезпечення митних і судових експертиз товарів, переміщуваних через митні кордони України та ЄС, здійснення митних формальностей за міжнародними стандартами та стандартами ЄС, що є невід'ємним складником зовнішньоторговельних і митних відносин. З огляду на євроінтеграційні процеси України зазначена проблематика набуває все більшої актуальності, що обумовило вибір теми цього дослідження.

Аналіз основних досліджень і публікацій

Дослідженню правового забезпечення судових експертиз, а також міжнародних стандартів судово-експертної діяльності й міжнародної співпраці присвячено наукові дослідження Т. Качалової³, П. Кіпоураса й О. Овсянникової⁴, І. Коросташової⁵, О. Ключова⁶, О. Лопати⁷, О. Матвеевського й Б. Бабіна⁸, Е. Сімакової-Єфремян⁹, В. Хоші й О. Мануленко¹⁰, І. Яценко¹¹ та інших науковців і практиків.

Організаційно-правові аспекти митних експертиз розглянуто в наукових доробках Н. Авраменко й О. Кульганік¹²,

- 3 Качалова Т. Є. Правові основи міжнародного співробітництва МВС та ENFSI. *Молодий вчений. Юридичні науки*. 2020. № 11 (87). С. 302—306. DOI: 10.32839/2304-5809/2020-11-87-65 (дата звернення: 06.09.2025).
- 4 Кіпоурас П., Овсянникова О. Судово-експертна діяльність в умовах глобалізації. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2021. Вип. 3 (25). С. 169—184. DOI: 10.32353/khrife.3.2021.12 (дата звернення: 06.09.2025).
- 5 Коросташова І. М. Особливості судової експертизи (експертних досліджень) у сфері інтелектуальної власності, пов'язаних з умовами надання правової охорони промисловим зразкам, визначення критеріїв їх охороноздатності та обсягу використання. *Криміналістика і судова експертиза*. 2022. Вип. 67. С. 648—657. DOI: 10.33994/kndise.2022.67.65 (дата звернення: 06.09.2025).
- 6 Ключев О. Міжнародні наукові стандарти в судово-експертній сфері України. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2022. Вип. 3 (28). С. 5—10. DOI: 10.32353/khrife.3.2022.01 (дата звернення: 06.09.2025).
- 7 Лопата О. А. Міжнародне співробітництво експертної служби МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 22 с. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/200b763a-9317-4e30-b4c8-56bae4fbe280/content> (дата звернення: 06.09.2025).
- 8 Матвеевський О. В., Бабін Б. В. Міжнародно-правові стандарти судової експертизи та їх національна реалізація. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1 (22). Т. 4. С. 73—79. URL: http://pju.nuoua.od.ua/v1-4_2018/16.pdf (дата звернення: 06.09.2025).
- 9 Сімакова-Єфремян Е. Про необхідність удосконалення законодавства щодо здійснення судово-експертної діяльності в Україні. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2019. Вип. 1 (19). С. 118—129. DOI: 10.32353/khrife.1.2019.09 (дата звернення: 06.09.2025).
- 10 Хоша В. В., Мануленко О. В. Перспективи розвитку судово-експертних установ Міністерства юстиції України в аспекті вступу до європейської системи ENFSI. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2009. Вип. 9. С. 244—249.
- 11 Яценко І. І. Завдання та принципи міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи (оглядова стаття). *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3 (90). С. 202—211. DOI: 10.32631/v.2020.3.20 (дата звернення: 06.09.2025).
- 12 Авраменко Н. Л., Кульганік О. М. Роль митних експертиз у зовнішньоекономічній діяльності суб'єктів підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 57. 6 с. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-57-21 (дата звернення: 06.09.2025).

А. Брачук¹³, Г. Карпенко¹⁴, І. Коросташової¹⁵, О. Пунди й П. Костиріна¹⁶ та ін. Значно менше уваги науковці приділили дослідженню питань правового забезпечення митних і судових експертиз (експертних досліджень), що є результатом правовідносин у сфері ЗЕД і митної справи, і впровадженню міжнародних стандартів у цій сфері (див. праці І. Коросташової¹⁷, О. Пунди та Д. Арзянцевої¹⁸).

Мета статті

Проаналізувати правовідносини у митній сфері та сфері ЗЕД, у зв'язку з якими виникає потреба в проведенні митних і судових експертиз (експертних досліджень), їх правове забезпечення за законодавством ЄС та України, а також митні формальності для забезпечення експертної діяльності. У межах визначеної мети поставлено такі завдання: 1) дослідити норми митного законодавства, якими визначено правові засади здійснення митних формальностей щодо проведен-

ня митних і судових експертиз (експертних досліджень) товарів, переміщуваних через митний кордон України, а також правовідносини, що виникають у зв'язку зі здійсненням митних формальностей щодо проведення митних і судових експертиз (експертних досліджень), їх видів та особливостей; 2) визначити поняття «митні експертизи» та коло суб'єктів, уповноважених їх здійснювати, а також судових експертиз (експертних досліджень) у митних та інших цілях, пов'язаних із зовнішньоторговельними операціями; 3) проаналізувати мету й предметну сферу застосування митних і судових експертиз (експертних досліджень), пов'язаних із зовнішньоторговельною діяльністю; 4) провести порівняльний аналіз статусу експертів, підпорядкованих Мін'юсту й Держмитслужбі України.

Методи дослідження

Під час проведення дослідження застосовано загальнонаукові методи (аналіз,

- 13 Брачук А. О. Митні експертизи: поняття, характеристика та види. *Митна справа*. 2015. № 3 (99). С. 62–67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2015_3_11 (дата звернення: 06.09.2025).
- 14 Карпенко Г. Л. Експертиза в митній справі: організаційно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2007. 18 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/686a82cc-d8fc-4fe0-87b9-4290c20824f3/content> (дата звернення: 06.09.2025).
- 15 Коросташова І. М. Правове забезпечення у митному законодавстві України проведення судових експертиз / експертних досліджень у сфері зовнішньоекономічної діяльності: питання застосування митних формальностей та процедур із захисту прав інтелектуальної власності й притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил. *Судово-експертна діяльність: збереження наукового та кадрового потенціалу в умовах воєнного стану* : мат-ли IV Всеукр. форуму суд. експерт. (Львів, 07.06.2024). Одеса, 2024. С. 181–185. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/law.pdf> (дата звернення: 06.09.2025).
- 16 Пунда О. О., Костирін П. І. Удосконалення нормативно-правового забезпечення проведення податкових та митних експертиз в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 5. С. 207–210. DOI: [10.32782/2524-0374/2019-5/49](https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-5/49) (дата звернення: 06.09.2025).
- 17 Коросташова І. М. Правові засади експертизи товарів у сфері зовнішньоекономічної діяльності та митної справи за митним законодавством Європейського Союзу. *Судова експертиза: перспективи розвитку та окремі вектори змін* : мат-ли V Всеукр. форуму суд. експерт. (Львів, 06.06.2025). Одеса, 2025. С. 254–258. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/09072025.pdf> (дата звернення: 06.09.2025).
- 18 Пунда О., Арзянцева Д. Розвиток системи митних експертиз в Україні в контексті дотримання вимог Європейського Союзу. *Університетські наукові записки*. 2019. Т. 18. № 4 (72). С. 106–117. DOI: [10.37491/UNZ.72.11](https://doi.org/10.37491/UNZ.72.11) (дата звернення: 06.09.2025).

синтез, індукція, дедукція та ін.) і спеціально-правові методи (формально-юридичний, порівняльно-правовий, тлумачення норм права та ін.). Зокрема, під час визначення видів правовідносин у сфері ЗЕД і митної справи, пов'язаних з проведенням митних та судових експертиз, стали в пригоді методи аналізу, синтезу, а також формально-юридичний метод. Визначенню поняття «митні експертизи» сприяли методи аналізу й синтезу, формально-юридичний метод, а також метод тлумачення норм права. Дослідження статусу суб'єктів здійснення митних і судових експертиз проведено за допомогою порівняльно-правового методу.

Викладення основного матеріалу дослідження

Здійснення зовнішньоекономічних операцій, пов'язаних з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, супроводжують певні ризики. Переміщені через митний кордон товари та транспортні засоби потенційно можуть загрожувати інтересам країни та/або порушувати права окремих суб'єктів зовнішньоекономічної та/або господарської діяльності і громадян (наприклад, товари можуть бути небезпечними для життя і здоров'я людей та/або довкілля; фізичні й хімічні характеристики товарів можуть не відповідати заявленим про них відомостям з метою зменшити податкове навантаження або оминати заходи нетарифного регулювання).

Публічний діяч та експерт П. Гордхан звертає увагу на те, що «митниця є центральною частиною процесу глобалізації та каталізатором конкурентоспроможності країн і компаній. Митниця вже не тільки збирає державні доходи на кордоні, а й відповідає за управління міжнародною торгівлею та забезпечення економіки й суспільства в аспекті транскордонного руху товарів» [Тут і далі переклад авторки.— Ред.]¹⁹. Зазначене вище безпосередньо пов'язано з питаннями митної безпеки, яку в ч. 2 ст. 6 Митного кодексу України (далі — МК України) визначено як «стан захищеності митних інтересів України»²⁰. Щодо термінологічного поняття митні інтереси, то законодавець у ч. 1 ст. 6 МК України визначив: «Митні інтереси — це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення митної справи»²¹. Отже, ідеться про комплекс національних інтересів, забезпечення яких належить до компетенції митних органів.

Зважаючи на зазначене вище, сфера ризиків, яка сьогодні перебуває в зоні відповідальності митних органів, виходить далеко за межі економічної безпеки, оскільки митна безпека має комплексний характер і містить різні сфери національних інтересів, так чи інакше пов'язаних з переміщенням товарів через митний кордон України. Саме тому сьогодні одними з наріжних питань є належне правове регулювання та гарантування митної безпеки в національному й міжнародному вимірах.

Одним з базових документів, що має міжнародне значення у сфері

19 Gordhan P. Customs in the 21st century. *World Customs Journal*. 2007. Vol. 1. No. 1. Pp. 49–54. URL: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/key-issues/customs-in-the-21st-century/customs_in_the_21st_century.pdf (дата звернення: 06.09.2025).

20 Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

21 Там само.

зовнішньої торгівлі та митної безпеки, є Рамкові стандарти безпеки і полегшення світової торгівлі²² (далі — *Рамкові стандарти*), розроблені Всесвітньою митною організацією (далі — *ВМО*). Цей документ є унікальним інструментом, який дає змогу митним адміністраціям більшості країн світу перейти на нові принципи безпечної міжнародної торгівлі. У них запроваджено нові підходи до діяльності митних адміністрацій країн світу, побудови відносин із суб'єктами ЗЕД, спрощення митного контролю і визначення його форм та обсягів на підставі й завдяки застосуванню системи управління ризиками.

А. Брачук зазначає: «Головною тенденцією стандартизації митних процедур, яка відбувається в рамках діяльності Всесвітньої митної організації, є покращення умов розвитку міжнародної торгівлі шляхом прискорення та спрощення митних процедур. Але при цьому важливою вимогою залишається збереження належного рівня безпеки та забезпечення дотримання митного законодавства»²³. Отже, в умовах спрощення та гармонізації митних процедур для прискорення міжнародної торгівлі, скорочення часових нормативів на здійснення митних формальностей і процедур та заходів перевірки, сьогодні доволі гостро постає питання щодо забезпечення якості митного контролю. Саме тому в разі здійснення зовнішньоторговельних операцій, зокрема під час здійснення митного контролю, може виникати потреба

у проведенні митних і судових експертиз (експертних досліджень).

У системі заходів митного контролю митні й судові експертизи мають одне з провідних значень для виконання митними органами свого призначення та основних завдань, передбачених законодавцем у ст. 544 МК України²⁴ і пов'язаних із необхідністю: 1) прийняття митними органами рішень з питань основної діяльності; 2) забезпечення доказової бази в адміністративних і кримінальних провадженнях; 3) підтвердження чи спростування результатів проведеного дослідження (аналізу, експертизи) — за заявою декларанта; 4) оскарження дій або бездіяльності митних органів тощо. Отже, потреба в проведенні митних і судових експертиз є логічним результатом правовідносин, що виникають у зв'язку зі здійсненням зовнішньоторговельних операцій, митного контролю, митних формальностей і митних процедур.

Зазначимо, що види експертиз (експертних досліджень), здійснюваних у сфері ЗЕД і митної справи, залежать від: а) виду правовідносин, що виникають у зв'язку зі здійсненням зовнішньоекономічних операцій; б) митних процедур, у межах яких відбирають проби (зразки) товарів; в) виду суб'єкта, що є ініціатором проведення експертизи, а також г) особливостей об'єктів експертизи (експертних досліджень), тобто різноманітних товарів, переміщуваних через митний кордон України.

22 SAFE Framework of Standards at the June 2005. World Customs Organization, 2021. 88 p. / WCO : web. URL: <https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/safe-package/safe-framework-of-standards.pdf> (дата звернення: 06.09.2025).

23 Брачук А. О. Особливості забезпечення митної безпеки та митних інтересів в умовах спрощення митних процедур. *Lex Portus*. 2017. № 1 (3). С. 157. URL: <https://lexportus.net.ua/vipusk-1-2017/brachuk.pdf> (дата звернення: 06.09.2025).

24 Митний кодекс України ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

Із-поміж правовідносин, що виникають у зв'язку зі здійсненням зовнішньоекономічних операцій, можна виокремити правовідносини: а) що виникають під час реалізації зовнішньоекономічних договорів (між українськими й іноземними суб'єктами господарювання); б) безпосередньо пов'язані з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України та здійсненням митних формальностей (між суб'єктами ЗЕД або їхніми представниками й органами публічної влади).

У правовідносинах, що виникають під час реалізації зовнішньоекономічних договорів і стосуються порушення договірних зобов'язань сторін (наприклад, щодо якості та/або характеристик товарів, які постачають), суб'єктом-ініціатором проведення судових експертиз (експертних досліджень) є сторона / сторони зовнішньоекономічного договору, а також суд. У такому разі судові експерти можуть проводити експертні дослідження на етапі досудового розв'язання спору, а судові експертизи — під час судового розгляду.

Правовідносини, пов'язані з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, більш різноманітні. Із-поміж них можна виокремити правовідносини: а) безпосередньо пов'язані зі здійсненням митного контролю; б) пов'язані з виявленням контрабанди; в) пов'язані з виявленням порушень митних правил; г) пов'язані з призупиненням митного оформлення товарів за підозрою в порушенні прав інтелектуальної власності; д) які виникають у зв'язку з порушенням прав суб'єктів ЗЕД (рішеннями, діями або бездіяльністю митних або інших органів офіційного контролю) та які оскаржують

в адміністративному та/або судовому порядку.

Правовідносини, безпосередньо пов'язані зі здійсненням митного контролю, мають первинний характер щодо решти видів митних правовідносин. Отже, слід звернути увагу на те, що, згідно з абз. 1—3 ч. 1 ст. 320 «Вибірковість митного контролю» МК України:

«1. Форми та обсяги митного контролю обираються:

1) посадовими особами митних органів на підставі результатів застосування системи управління ризиками; та/або

2) автоматизованою системою управління ризиками»²⁵.

Саме тому в правовідносинах, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням митними органами заходів митного контролю, форми й обсяги такого контролю та митні формальності визначають у межах митних процедур за принципом вибіркової на підставі аналізу ризиків. Урегульований національним митним законодавством принцип вибіркової митного контролю поширюється також на правовідносини, пов'язані зі здійсненням митних формальностей з відбору проб і зразків товарів для подальшого проведення митних та/або судових експертиз (експертних досліджень). Так, згідно з абз. 1 ч. 4 ст. 320 МК України, *«форми та обсяги митного контролю, визначені відповідно до пункту 2 частини першої цієї статті, є обов'язковими для виконання посадовими особами митних органів. Прийняття цими посадовими особами рішення щодо нездійснення митного контролю у зазначених формах та обсягах не допускається»²⁶.*

У правовідносинах, пов'язаних з виявленням контрабанди, суб'єктами, які мають право ініціювати проведення

²⁵ Митний кодекс України ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

²⁶ Там само.

митної експертизи, судової експертизи (експертних досліджень), можуть бути: митні органи (у порядку, передбаченому МК України, наприклад, щодо визначення митної вартості товарів або належності товарів до культурних цінностей тощо); правоохоронні органи, уповноважені на здійснення досудового розслідування контрабанди; суд, що розглядає кримінальну справу про контрабанду (у порядку, визначеному нормами Кримінального процесуального кодексу України²⁷; далі — *КПК України*); а також особа, яку підозрюють у скоєнні кримінального правопорушення, або захисник прав такої особи, якого вона вільно обирає згідно зі ст. 59 Конституції України²⁸.

У правовідносинах, пов'язаних із провадженням справ про порушення митних правил, суб'єктами, що можуть ініціювати проведення митної експертизи, судової експертизи (експертних досліджень), можуть бути: митні органи, суд, а також особа, яку притягають до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, або захисник прав такої особи (адвокат).

У правовідносинах, пов'язаних з призупиненням митного оформлення товарів за підозрою в порушенні прав інтелектуальної власності (далі — *ПІВ*), суб'єктами, які мають право ініціювати проведення судової експертизи (експертних досліджень), можуть бути: правочасник об'єкта права інтелектуальної власності (далі — *ОПІВ*) або його представник (у разі й у порядку, передбаченому МК України); митні органи; особа, яку підозрюють у порушенні ПІВ;

правоохоронні органи, що здійснюють кримінальне провадження у справі, у порядку, передбаченому КПК України; суд відповідної юрисдикції в порядку, передбаченому процесуальним законом. З огляду на специфіку правовідносин у сфері інтелектуальної власності, особливості правового регулювання цих правовідносин митним законодавством України, статус правочасника ОПІВ (фізична чи юридична особа), а також залежно від обраних правочасником ОПІВ способів захисту ПІВ тощо, судові експертизи можуть призначати в порядку, передбаченому: Господарським процесуальним кодексом України, Цивільним процесуальним кодексом України, Кодексом адміністративного судочинства України (далі — *КАСУ*), КПК України тощо.

«Реалізація заходів митно-адміністративного захисту прав інтелектуальної власності є дуже специфічною, оскільки як безпосередньо, так і опосередковано залежить від результатів судової експертизи / експертних досліджень. <...> ...підставою для порушення посадовою особою митного органу справи про порушення митних правил за ст. 476 «Порушення прав інтелектуальної власності» [МК України.— Ред.] — є висновок судового експерта. Обов'язок щодо забезпечення проведення такого експертного дослідження покладено на правочасника ОПІВ»²⁹. Тож у разі призупинення митного оформлення товарів за даними Митного реєстру «*правочасник ОПІВ та/або декларант можуть з дозволу митного органу брати проби (зразки) товарів, щодо яких прийнято рішення про призупинення*

27 Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 26.08.2025).

28 Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 26.08.2025).

29 Коросташова І. М. Правове забезпечення С. 184—185. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/law.pdf> (дата звернення: 06.09.2025).

митного оформлення, і передавати їх на експертизу»³⁰. Отже, у межах процедури зі сприяння захисту ПІВ для розв'язання питання щодо притягнення порушника до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, правовласник ОПІВ (його представник) має самостійно звертатися до суб'єктів судово-експертної діяльності для проведення експертних досліджень.

У правовідносинах, що виникають у зв'язку з оскарженням рішень, дій чи бездіяльності митних або інших органів контролю, суб'єктами, які мають право ініціювати проведення судових експертиз (експертних досліджень) можуть бути: суд (з власної ініціативи); сторони судового спору (за ухвалою суду), а якщо експертне дослідження проводять на замовлення таких осіб — на підставі договору з експертом або експертною установою.

Н. Авраменко й О. Кульганік звертають увагу на те, що «проведення митних експертиз є важливою частиною системи управління митною справою, оскільки дозволяє виявляти та запобігати незаконній діяльності на етапі митного оформлення та є важливим інструментом у забезпеченні економічної стабільності країни

з одного боку, та суб'єкта підприємництва — з іншого»³¹. Г. Карпенко вважає, що «митну експертизу можна віднести до особливого класу експертиз, оскільки вона має властиві тільки їй характерні ознаки: предмет, завдання, об'єкти і методи дослідження»³². Зазначене вище свідчить, що митні експертизи є однією з важливих складників митної справи, що має специфічний предмет, мету, завдання та об'єкти дослідження.

Розглянемо особливості правового регулювання митних експертиз за митним законодавством ЄС та України.

Слід зауважити, що сьогодні не існує законодавчого визначення терміна «митні експертизи» — ані в Митному кодексі Союзу³³ (далі — МКС), ані в МК України, хоча саме таку назву має гл. 50 МК України³⁴ для позначення різноманітних правовідносин у митній сфері, пов'язаних з проведенням досліджень (аналізів, експертиз).

Ми свого часу зазначали, що «первинним митним законодавством ЄС питання експертної діяльності у зв'язку із здійсненням митного нагляду за товарами, що є предметом зовнішньоекономічних операцій, врегульовано лише опосередковано, а саме через врегулювання здійснення

30 Коросташова І. М. Імплементация норм митного законодательства ЕС в процесі євроінтеграції України: досвід ЄС та особливості митних процедур та митних формальностей, спрямованих на захист прав інтелектуальної власності у міжнародній торгівлі / V. Borsa, V. Zaiats, S. Kapitanets, et al. Development of Ukraine's customs policy in the context of European integration : Scientific monograph. Riga, 2023. P. 122. DOI: 10.30525/978-9934-26-278-4-5 (дата звернення: 26.08.2025).

31 Авраменко Н. Л., Кульганік О. М. Знач. твір. С. 4. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-57-21 (дата звернення: 06.09.2025).

32 Карпенко Г. Л. Організаційно-правовий механізм митних експертиз. *Lex Portus*. 2017. № 6 (8). С. 111. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/83085b3d-fedf-4cd6-9f91-87731836f659/content> (дата звернення: 26.08.2025).

33 Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу (нова редакція) (зі змін та допов.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#Text (дата звернення: 06.09.2025).

34 Митний кодекс України ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

митних формальностей із відбору проб і зразків таких товарів»³⁵. Аналіз ч. 1 ст. 46 МКС³⁶ свідчить, що відбір зразків є одним із заходів митного контролю, поміж яких також: перевірка митних декларацій та інших документів, огляд товарів, інспектування транспортних засобів і багажу та ін. Правове забезпечення з проведення експертизи товарів в межах митного контролю врегульовано вторинним законодавством ЄС, зокрема низкою регламентів і директив.

У МК України передбачено заходи митного контролю з узяття проб (зразків) товарів, які здійснюються у «рамках процедур митного контролю та митного оформлення» (абз. 1 ч. 1 ст. 356), та операції із взятими пробами (зразками) товарів (ст. 357)³⁷. Терміном «операції» законодавець позначив певну сукупність дій з товарами. Тобто йдеться про специфічні митні формальності, спрямовані на забезпечення експертної діяльності й пов'язані з проведенням експертиз (експертних досліджень).

Аналіз змісту ч. 1 і 2 ст. 357 МК України³⁸ та ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» (далі — Профільний Закон)³⁹ дає змогу дійти висновку, що **митні експертизи** — це дослідження (аналізи, експертизи) проб (зразків) товарів на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо з метою забезпечення митного контролю та митного оформлення, які проводить визначене

митним законодавством України коло суб'єктів.

Коло таких суб'єктів окреслено в реч. 1 ч. 2 ст. 357 МК України: «Дослідження (аналізи, експертизи) проводяться експертами спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, чи його відокремленого підрозділу або інших експертних установ (організацій), призначених митним органом»⁴⁰. Тобто йдеться про експертів різної відомчої належності, поміж яких експерти: 1) Спеціалізованої митної лабораторії з питань експертизи та досліджень Держмитслужби (далі — СЛЕД); 2) відокремлених підрозділів СЛЕД і 3) інших експертних установ (організацій), які має право призначити митний орган для проведення досліджень (аналізів, експертизи). Аналіз зазначеної вище норми свідчить, що визначене законодавцем коло суб'єктів, які уповноважені або яких можуть призначити для здійснення митних експертиз з метою забезпечення митного контролю, доволі широке, оскільки законодавець надав митним органам повноваження призначити проведення експертних досліджень у митних цілях іншим експертним установам (організаціям) без визначення в нормах МК України чітких вимог або критеріїв щодо таких установ (організацій) або будь-яких обмежень щодо їх вибору.

35 Коросташова І. М. Правові засади експертизи С. 256. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/09072025.pdf> (дата звернення: 06.09.2025).

36 Регламент Європейського Парламенту.... URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#Text (дата звернення: 06.09.2025).

37 Митний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

38 Там само.

39 Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

40 Митний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

Практика свідчить, що у визначених митним законодавством випадках митні органи зазвичай призначають для проведення митних експертиз саме суб'єктів судово-експертної діяльності, що діють на підставі Профільного Закону⁴¹. Проте це можуть бути й інші лабораторії, акредитовані Національним агентством акредитації України в порядку, визначеному Законом України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» (далі – Закон про акредитацію)⁴².

Слід також звернути увагу на те, що митне законодавство України містить норму обмежувального характеру, якою визначено, у якому разі митний орган може призначити експертні установи (організації) для проведення експертизи з метою забезпечення митного контролю. Зокрема, згідно з ч. 3 ст. 357 МК України, «*призначення дослідження (аналізу, експертизи) в інших установах (організаціях) допускається лише у разі неможливості проведення дослідження (аналізу, експертизи) спеціалізованим органом з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, чи його відокремленим підрозділом або за заявою декларанта для підтвердження чи спростування результатів проведеного дослідження (аналізу, експертизи)*»⁴³. З огляду на логіку цієї норми, у будь-якому разі митний орган для проведення експертного дослідження може обирати

експертну установу (організацію), здатну його провести, зважаючи на вид експертного дослідження та його об'єкт.

Отже, митні експертизи може проводити доволі широке коло суб'єктів, діяльність яких регламентовано різними нормативно-правовими актами і які, відповідно, мають різний статус. Зокрема, у визначених законодавством випадках це можуть бути судові експерти, а також інші атестовані експерти акредитованих калібрувальних лабораторій. Характерною особливістю, що виокремлює митні експертизи з-поміж інших видів експертиз, є мета їх здійснення, визначена в реч. 2 ч. 2 ст. 357 МК України, – «*забезпечення здійснення митного контролю та митного оформлення*»⁴⁴. Цій меті відповідає і предметна сфера застосування таких висновків експертів. Згаданою нормою також передбачено, що дослідження (аналіз, експертизи) в інших установах (організаціях) у певних випадках здійснюють також за заявою суб'єкта ЗЕД або його представника. Окрім того, у разі виникнення судового спору між суб'єктом ЗЕД і митним органом (органом публічної влади) щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності митного органу, згідно з вимогами національного законодавства, суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може призначити експертизу у справі за сукупністю умов, передбачених ч. 1 ст. 102 КАСУ⁴⁵. Отже, в адміністративному судочинстві

41 Про судову експертизу ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

42 Про акредитацію органів з оцінки відповідності : Закон України від 17.05.2001 р. № 2407-III (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2407-14#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

43 Митний кодекс України ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

44 Там само.

45 Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/conv#n10237> (дата звернення: 15.09.2025).

експертизу проводять за призначенням суду в порядку, передбаченому ст. 102 КАСУ, або на замовлення учасника справи — згідно зі ст. 104 КАСУ⁴⁶.

Згідно зі ст. 1 Профільного Закону, «судова експертиза — це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду»⁴⁷. Згідно зі ст. 108 КАСУ, «висновок експерта для суду не має заздальгидь встановленої сили і оцінюється судом разом із іншими доказами за правилами, встановленими статтею 90 цього Кодексу. Відхилення судом висновку експерта повинно бути мотивованим у судовому рішенні»⁴⁸. Отже, висновок експерта є одним з доказів у судовій справі й водночас адміністративні суди в разі відхилення висновку судового експерта зобов'язані зазначати в судовому рішенні мотиви такого відхилення.

Варто зауважити, що згідно з нормами національного законодавства, судова експертиза має власну предметну сферу застосування, оскільки її проводять з питань, що є або будуть предметом судового розгляду (ст. 1 Профільного Закону⁴⁹), і, відповідно, має на меті формування доказової бази під час судового розгляду у спірних правовідно-

синах або в кримінальному провадженні. Водночас (за логікою ч. 2 ст. 357 МК України⁵⁰) суб'єкти судово-експертної діяльності можуть бути також суб'єктами проведення експертизи, виконуваної в митних цілях (митної експертизи). Зазначене вище доводить, що судові експертизи можуть належати до митних лише з огляду на мету їх проведення й не залежати від правового статусу суб'єкта проведення експертизи.

Слід також звернути увагу на те, що у ст. 3 Профільного Закону визначено принципи (стандарти) судово-експертної діяльності, поміж яких законність, незалежність, об'єктивність і повнота дослідження⁵¹. Водночас у ст. 8 МК України⁵² окреслено принципи здійснення митної справи, які, з одного боку, є універсальними для здійснення митними органами, їх посадовими та службовими особами, отже, поширюються також на експертів СЛЕД і її відокремлених підрозділів, а з іншого боку, не враховують специфіки експертної діяльності.

Важливий елемент статусу судових експертів — передбачені ст. 4 Профільного Закону гарантії незалежності судових експертів і правильності їх висновків, що «забезпечуються:

- визначеним законом порядком призначення судового експерта;

46 Кодекс адміністративного судочинства ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/conv#n10237> (дата звернення: 15.09.2025).

47 Про судову експертизу ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

48 Кодекс адміністративного судочинства ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/conv#n10237> (дата звернення: 15.09.2025).

49 Про судову експертизу ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 06.09.2025)

50 Митний кодекс України ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

51 Про судову експертизу ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 26.03.2025).

52 Митний кодекс України ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 06.09.2025).

- заборону під загрозою передбаченої законом відповідальності втручатися будь-кому в проведення судової експертизи;
- існуванням установ судових експертиз, незалежних від органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування та суду;
- створенням необхідних умов для діяльності судового експерта, його матеріальним і соціальним забезпеченням;
- кримінальною відповідальністю судового експерта за дачу свідомо неправдивого висновку та відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків;
- можливістю призначення повторної судової експертизи;
- присутністю учасників процесу в передбачених законом випадках під час проведення судової експертизи»⁵³.

Проте в митному законодавстві України подібних гарантій незалежності експертів відомчого підпорядкування (митних експертів) і правильності їх висновків не передбачено.

Важливим аспектом експертної діяльності в Україні сьогодні є її відповідність міжнародним стандартам. Зокрема, О. Ключев наголошує, що «нагальною потребою сьогодення є застосування міжнародних стандартів і досвіду у вітчизняній судово-експертній сфері з метою якісного експертного забезпечення правосуддя в Україні. Варто зазначити, що створення єдиних підходів до розв'язання

проблем у судово-експертній царині позитивно позначиться на прозорості правосуддя в державі»⁵⁴. О. Матвеевський і Б. Бабін також зазначають: «Судово-експертна діяльність держав повинна відповідати національним принципам, міжнародним правовим і професійним стандартам. Висновок, складений експертами однієї держави, повинен мати силу доказу для судів іншої держави»⁵⁵. На думку Е. Сімакової-Єфремян, до наріжних питань реформування судово-експертної діяльності належать, зокрема, «розвиток міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності з метою зміцнення становища української судової експертизи у світі, розширення бази знань експертів, розробка нових технологічних комплексів, у тому числі шляхом якнайшвидшої адаптації сучасних зарубіжних методик до практичної сфери, впровадження сучасних українських методик у практичну діяльність експертних лабораторій світу»⁵⁶. Важливість цього напрямку розвитку судово-експертної діяльності в процесі інтеграції України до ЄС обумовлює поступову реалізацію зазначеної вище амбітної мети, зокрема, завдяки участі у професійних мережах експертних установ Європи.

Так, О. Ключев акцентує увагу на тому, що «уже тривалий час відбувається активна взаємодія й обмін досвідом у межах Європейської мережі судово-експертних установ (European Network of Forensic Science Institutes, ENFSI). ENFSI — одна з найбільш авторитетних організацій судово-експертних установ у світі: до цієї

53 Про судову експертизу ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 26.03.2025).

54 Ключев О. Знач. твір. С. 5. DOI: 10.32353/khrife.3.2022.01 (дата звернення: 26.09.2025).

55 Матвеевський О. В., Бабін Б. В. Знач. твір. С. 73. URL: http://pju.nuoua.od.ua/v1-4_2018/16.pdf (дата звернення: 26.09.2025).

56 Сімакова-Єфремян Е. Б. Знач. твір. С. 118. DOI: 10.32353/khrife.1.2019.09 (дата звернення: 26.09.2025).

мережі належать усі провідні європейські експертні установи»⁵⁷.

Європейську мережу інститутів судових наук (далі — ENFSI) засновано 1995 року з метою сприяння діалогу між фахівцями із судових наук Європи, а також покращення якості судово-медичної роботи. Вона тісно співпрацює з європейськими поліційними силами. Окрім якості, досліджень та освіти, різні судово-медичні дисципліни найкраще розв'язують питання в предметній галузі в межах експертних робочих груп, завдяки чому Європейська Комісія визнає ENFSI монопольною організацією в галузі судово-медичної науки. ENFSI функціює як некомерційна організація⁵⁸. Однією з головних її вимог є акредитація членів відповідно до положень Міжнародного стандарту ISO/IEC 17025⁵⁹.

Висвітлюючи перспективи міжнародної співпраці у сфері судово-експертної діяльності, Т. Качалова зазначає, зокрема: «Загалом членство [в ENFSI.— Ред.] <...> вітчизняних суб'єктів судово-експертної діяльності є надзвичайно важливим, оскільки воно дає можливість:

- визнання результатів висновків українських судових експертів міжнародними та/або іноземними судами;
- здійснення належного контролю за дотриманням якості судових експертів

пертиз відповідно до міжнародних вимог (ДСТУ ISO/IEC 17025:2006);

- <...>
- використання загальносвітових та європейських експертних методів при проведенні судових експертиз;
- забезпечення міжнародних стандартів судової діяльності»⁶⁰.

В. Хоша й О. Мануленко щодо акредитації судово-експертних установ зауважують: «Метою акредитації є забезпечення єдиної технічної політики у сфері оцінювання відповідності, створення умов для взаємного визнання результатів діяльності акредитованих органів на міжнародному рівні тощо. Через процедуру акредитації проходять органи із сертифікації, випробувальні лабораторії, метрологічні служби та інші учасники системи технічного регулювання з метрології. Система акредитації виступає основою для визнання результатів підтвердження відповідності як в Україні, так і за кордоном»⁶¹. П. Кіпоурас та О. Овсянникова, розвиваючи тему судово-експертної діяльності в умовах глобалізації, зазначають: «Провідні завдання міжнародної акредитації у сфері судово-експертної діяльності — це забезпечення визнання на міжнародному рівні вітчизняних висновків судових експертів шляхом підтвердження їх компетенції, тому акредитація судово-експертних лабораторій на підставі принципів і процедур, узгоджених

57 Ключев О. Знач. твір. С. 6. DOI: 10.32353/khrife.3.2022.01 (дата звернення: 26.09.2025).

58 § 3 Public Benefit / European Networks of Forensic Science Institutes Constitution / ENFSI : web. URL: https://enfsi.eu/wp-content/uploads/2017/06/181107_ENFSI-Constitution_181107-approved.pdf (дата звернення: 09.09.2025).

59 Лопата О. А. Європейська мережа судово-експертних установ (ENFSI): перспективний напрям взаємодії. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності* : тези Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 03.03.2017). Хмельницький, 2017. С. 837—840. URI: <https://dspace.nadpsu.edu.ua/handle/123456789/1110> (дата звернення: 09.09.2025).

60 Качалова Т. Є. Знач. твір. DOI: 10.32839/2304-5809/2020-11-87-65 (дата звернення: 06.09.2025).

61 Хоша В. В., Мануленко О. В. Знач. твір. С. 247.

на міжнародному рівні, є найважливішим етапом на шляху до... взаємної довіри»⁶².

Згідно з абз. 2 ст. 1 Закону про акредитацію, «акредитація органів з оцінки відповідності (далі — акредитація) — за свідчення національним органом України з акредитації того, що орган з оцінки відповідності відповідає вимогам національних стандартів, гармонізованих з відповідними міжнародними та європейськими стандартами, або вимогам міжнародних чи європейських стандартів, та у разі необхідності будь-яким додатковим вимогам щодо акредитації у відповідних сферах для провадження визначеної діяльності з оцінки відповідності»⁶³.

Отже, міжнародна співпраця та акредитація за ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019 відкриває для національних судово-експертних установ великі перспективи. Насамперед ідеться про підвищення якості судово-експертної діяльності й визнання висновків українських судових експертів судами та правоохоронними органами інших країн.

Упровадження міжнародних стандартів у сферу митних експертиз в останнє десятиліття стало одним з пріоритетів діяльності митних органів України. Так, О. Пунда та Д. Арзянцева, досліджуючи розвиток системи митних експертиз в Україні, у контексті дотримання вимог Європейського Союзу, зазначають: «Сучасне співробітництво в галузі гармонізації національного законодавства з вимогами Європейського Союзу в галузі експертної діяльності підштовхує до фор-

мування уніфікованого розуміння змісту експертних компетенцій, програм підготовки та атестації експертів, а також взаємної акредитації експертних структур. <...> Це дозволяє взаємно визнавати методичне забезпечення експертної діяльності та отримувати висновки експертів, обґрунтованих з необхідною точністю за змістом і порівнянних за формою»⁶⁴.

У ЄС одним з важливих джерел правового регулювання діяльності митних адміністрацій країн-членів на наднаціональному рівні (зокрема, у сфері митних експертиз) є Регламент (ЄС) № 1294/2013 Європейського Парламенту та Ради про запровадження Програми дій для митниці в Європейському Союзі на період 2014—2020 років (англ. *Customs 2020*) і про скасування Рішення № 624/2007/ЄС⁶⁵ (далі — *Регламент ЄС*) — програма дій ЄС, запроваджена для підтримки функціонування Митного Союзу із загальною метою, конкретними завданнями та способами їх виконання, зокрема:

«1. Загальною метою Програми є підтримка функціонування та модернізації митного союзу з метою зміцнення внутрішнього ринку шляхом співпраці між країнами-учасницями, їхніми митними органами та посадовими особами. Загальна мета досягається шляхом досягнення конкретних цілей.

2. Конкретними цілями є підтримка митних органів у захисті фінансових та економічних інтересів Союзу та держав-членів, включаючи боротьбу з шахрайством та захист прав

62 Кіпоурас П., Овсянникова О. Зазнач. твір. С. 178. DOI: 10.32353/khrife.3.2021.12 (дата звернення: 26.09.2025).

63 Про акредитацію органів URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2407-14#Text> (дата звернення: 28.09.2025).

64 Пунда О., Арзянцева Д. Зазнач. твір. С. 106, 114. DOI: 10.37491/UNZ.72.11 (дата звернення: 06.09.2025).

65 Regulation (EU) No 1294/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 establishing an action programme for customs in the European Union for the period 2014–2020 (Customs 2020) and repealing Decision No 624/2007/EC / EUR-Lex : web. URL: <http://bit.ly/2IKFYf> (дата звернення: 28.09.2025).

інтелектуальної власності, підвищення безпеки та захисту, захист громадян та довкілля, покращення адміністративної спроможності митних органів та зміцнення конкурентоспроможності європейських підприємств»⁶⁶.

Ця Програма стала основним нормативним джерелом регулювання організаційної та експертної діяльності Європейського об'єднання митних лабораторій (англ. *Customs Laboratories European Network*, далі — *CLEN*), що з 2020 року має статус Регіональної митної лабораторії ВМО (англ. *WCO Regional Customs Laboratory*, *RCL*) і координує діяльність митних лабораторій ЄС. Діяльність *CLEN* здійснюється на спеціальній і добровільній основі самими митними лабораторіями. Митні лабораторії третіх країн також можуть брати участь за певних умов⁶⁷. «Основним досягненням *CLEN* вважається створення Спільної політики якості на основі міжнародного стандарту *ISO 17025*, а також уніфікації методів дослідження товарів і відбору проб (зразків) товарів з митною метою. <...> Крім того, представники митних лабораторій беруть участь у виробленні політики щодо однакового тлумачення

стандартів Європейського Союзу в галузі вимог до товарів»⁶⁸.

СЛЕД має статус спеціалізованого органу з питань експертизи і досліджень в системі територіальних органів Держмитслужби України. Зоною її діяльності є вся територія України, а її випробувальні підрозділи розташовано в Києві, Дніпрі, Львові, Одесі, Северодонецьку, Ужгороді й Харкові. Отримання акредитації «надать Спеціалізованій лабораторії з питань експертизи та досліджень Держмитслужби можливість більш тісного співробітництва з експертними установами Всесвітньої митної організації, що в свою чергу дозволить значно покращити експертне забезпечення митниць Держмитслужби»⁶⁹. Із липня 2021 року СЛЕД і її відокремлені випробувальні підрозділи акредитовано Національним агентством акредитації України за ДСТУ *EN ISO/IEC 17025:2019*⁷⁰ (далі — *Стандарт*), чинним в Україні з 01.01.2021 р., у порядку, визначеному Законом про акредитацію⁷¹. «Національний стандарт відповідає *EN ISO/IEC 17025:2017; ISO/IEC 17025:2017 General requirements for the competence of testing and calibration laboratories*»⁷², тому акредитація СЛЕД за

66 Regulation (EU) No 1294/2013 of the European Parliament ... URL: <http://bit.ly/2IKEFYf> (дата звернення: 28.09.2025).

67 European Customs Laboratories / European Commission : web. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/customs-laboratories_en (дата звернення: 10.11.2025).

68 Пунда О., Арзянцева Д. Зазнач. твір. С. 111. DOI: [10.37491/UNZ.72.11](https://doi.org/10.37491/UNZ.72.11) (дата звернення: 06.09.2025).

69 Митна лабораторія отримала атестат про акредитацію у Національному агентстві акредитації України / Державна митна служба України : офіц. сайт. 07.07.2021. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/mitna-laboratoriia-otrimala-atesat-pro-akreditatsiiu-natsionalnomu-agentstvi-akreditatsiyi-ukrayini-573> (дата звернення: 30.09.2025).

70 ДСТУ *EN ISO/IEC 17025:2019* Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій (*EN ISO/IEC 17025:2017, IDT; ISO/IEC 17025:2017, IDT*) : затв. наказ. ДП «УкрНДНЦ» від 23.12.2019 р. № 483 [Чинний від 01.01.2021]. Київ, 2020. 24 с. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=88724 (дата звернення: 30.08.2025).

71 Про акредитацію органів URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2407-14#Text> (дата звернення: 28.09.2025).

72 ДСТУ *EN ISO/IEC 17025:2019*. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=88724 (дата звернення: 30.08.2025).

Стандартом є необхідною умовою для інтеграції в міжнародні експертні структури, зокрема ВМО та CLEN.

До сфери акредитації СЛЕД, відповідно до Стандарту, належать випробування харчової та кормової продукції, спирту, напоїв і компонентів для їх виготовлення, тютюну та тютюнових виробів, біологічно-активних речовин, лікарських засобів, ветеринарних препаратів, засобів захисту рослин, неорганічних речовин, продуктів органічної та неорганічної хімії, керамічних виробів, металів і виробів з них, мінеральних палив, нафти й нафтопродуктів, лакофарбових матеріалів, парфумерно-косметичної продукції, паперової та текстильної продукції, полімерних матеріалів, криміналістичної й інженерно-технічної експертизи та ін.⁷³

Отже, СЛЕД і її відокремлені випробувальні підрозділи є основними суб'єктами проведення митних експертиз, що акредитовані за Стандартом та інтегруються до спеціалізованих міжнародних експертних структур, що належать до Міжнародної організації зі стандартизації. Зазначене вище свідчить, що, хоча статуси судових експертів та експертів митних лабораторій суттєво різняться (що обумовлено відомчою належністю та відмінним правовим регулюванням їх діяльності, а також належністю до різних міжнародних експертних мереж), проте як судово-експертну діяльність, так і митні експертизи, здійснювані СЛЕД і її відокремленими підрозділами, після набуття Стандартом чинності в Україні, проводять за єдиними міжнародними стандартами.

Саме тому митні й судові експертизи товарів, переміщуваних через мит-

ний кордон України, є одним з важливих інструментів, що дає змогу митним органам та органам, уповноваженим здійснювати офіційний контроль, ефективно виконувати надані їм повноваження, а суб'єктам ЗЕД / правласникам ОПІВ — реалізовувати свої права у сфері ЗЕД, поміж яких і право на проведення митних і судових експертиз (експертних досліджень) товарів, зокрема, із метою захисту своїх прав.

Різноманіття митно-правових відносин, що виникають у зв'язку зі здійсненням зовнішньоторговельних операцій та у зв'язку з якими виникає потреба проводити митні й судові експертизи, а також особливості правового регулювання митних формальностей з відбору проб і зразків товарів, операцій з товарами, здійснюваних з метою забезпечення експертної діяльності, спонукають до подальших наукових розвідок із цієї проблематики.

Висновки

За національним законодавством, засади правового регулювання відносин, пов'язаних з проведенням митних і судових експертиз (експертних досліджень) та митних формальностей із забезпечення експертної діяльності у сфері митної справи, визначені МК України. Основними джерелами правового регулювання митних експертиз в ЄС є МКС, а також регламенти Європарламенту й акти вторинного законодавства ЄС. У випадках, передбачених національним законодавством, джерелом правового регулювання правовідносин у разі проведення судових експертиз (експертних досліджень)

73 Перелік випробувальних лабораторій, акредитованих на відповідність вимогам ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019 (EN ISO/IEC 17025:2017) / Національне агентство з акредитації України : офіц. сайт. 15.08.2023. 791 с. URL: https://naau.org.ua/userfiles/files/17025-VL_15_08_2023.pdf (дата звернення: 30.08.2025).

також є Профільний Закон. Головним міжнародним стандартом, який визначає загальні вимоги до компетентності випробувальних і калібрувальних лабораторій, що здійснюють митні й судові експертизи, є Стандарт, упроваджений у ЄС та в Україні. Окрім того, коли висновок експерта надають з питань, що є або будуть предметом судового розгляду, джерелами правового регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку зі здійсненням зовнішньоторговельних операцій, також є національне процесуальне законодавство (цивільне, господарське, адміністративне, кримінальне тощо), вид якого залежить від специфіки конкретних правовідносин у сфері митної справи та інших чинників.

Митними експертизами слід уважати дослідження (аналізи, експертизи) проб (зразків) товарів на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо з метою забезпечення митного контролю та митного оформлення, які проводить визначене митним законодавством України коло суб'єктів.

Особливості правового регулювання митних експертиз у митному законодавстві ЄС та України обумовлені: а) специфікою сфери й особливостями правовідносин, у зв'язку з якими виникає потреба в проведенні експертиз; б) метою їх проведення; в) межами їх проведення; г) колом суб'єктів, уповноважених їх проводити.

Види експертиз товарів, що проводять у зв'язку зі здійсненням зовнішньоторговельних операцій, залежать від: а) виду правовідносин у сфері ЗЕД; б) суб'єкта — ініціатора проведення експертизи (експертних досліджень); в) особливостей об'єктів експертизи (експертних досліджень).

Критерієм поділу експертиз, пов'язаних із зовнішньоторговельними операціями, на митні й судові є мета, з якою

ці експертизи призначають (проводять). Метою проведення митних експертиз є митний контроль та оформлення (зокрема, для підтвердження або спростування результатів раніше проведеної експертизи за заявою декларанта або уповноваженої ним особи). Водночас метою проведення судових експертиз (експертних досліджень), пов'язаних із зовнішньоторговельними операціями, є надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду на підставі ухвали суду чи постанови органу досудового розслідування, або за договором з експертом чи експертною установою (якщо експертизу проводять на замовлення декларанта або уповноваженої ним особи).

До суб'єктів, уповноважених проводити митні експертизи, належать: 1) СЛЕД; 2) відокремлені випробувальні підрозділи СЛЕД; 3) інші експертні установи (організації), призначені митним органом. Зокрема, такими установами зазвичай є судово-експертні установи, що діють на підставі Профільного Закону, а також інші експертні установи, акредитовані в обумовленому законом порядку.

Основні суб'єкти здійснення митних експертиз (експертних досліджень) — суб'єкти відомчої належності, що за своїм правовим положенням не є судовими експертами. СЛЕД і її відокремлені випробувальні підрозділи, акредитовані Національним агентством акредитації України в порядку, визначеному Законом про акредитацію та міжнародними стандартами. Такі суб'єкти здійснюють експертне забезпечення митних органів: 1) у межах процедур митного контролю та оформлення; 2) під час прийняття рішень щодо зобов'язальної інформації; 3) у справах про порушення митних правил.

Судово-експертні установи мають право проводити митні експертизи

в разі, коли митні органи призначають у митних цілях експертизу проб (зразків) товарів в інших експертних установах (організаціях),— за умови, коли СЛЕД і її відокремлені підрозділи не мають змоги провести експертизу (аналізи, дослідження).

Судові експертизи (експертні дослідження) товарів, переміщуваних через митний кордон у межах зовнішньоторговельних операцій (окрім випадків призначення їх митними органами в митних цілях), проводять судово-експертні установи в порядку й на підставах, визначених Профільним Законом.

На відміну від експертів СЛЕД і її відокремлених випробувальних підрозділів, статус яких обумовлено їх відомчою належністю до Держмитслужби України, судові експерти мають особливий статус, який визначено Профільним Законом і який передбачає гарантії незалежності судових експертів та правильності їхніх висновків. Запровадження в Україні в 2021 році ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019 сприяло проведенню судових і митних експертиз за єдиними міжнародними вимогами, а також членству відповідних установ Держмитслужби й Мін'юсту України у спеціалізованих європейських експертних організаціях. Усе це стало важливим кроком до визнання висновків судових і митних експертів України в інших державах, зокрема в країнах-членах ЄС.

Legal Support for Customs and Forensic Examinations (Expert Studies) in Foreign Economic Activities and Customs Formalities under EU and Ukraine's Customs Legislation

Iryna Korostashova

The primary concerns of this study are to evaluate the adequacy of legal support for customs and forensic examinations (expert

studies) under EU and Ukraine's Customs Legislation, and to analyze legal relations in the context of foreign economic activities and customs affairs. Therefore, authorized forensic subjects have to conduct customs and forensic examinations of goods and perform customs formalities to support forensic expert activities. In pursuit of this goal, the author employed a range of general scientific and special legal methods. An analysis of principles governing the legal regulation of customs and forensic examinations (expert studies) and standards for their implementation, as outlined in EU and Ukrainian legislation, was conducted. In this paper, the researcher underscored the extent to which legal relations evolve in the context of foreign economic operations. Classification thereof was developed on the basis of several criteria. The study defines the "customs examination" concept and the range of subjects authorized to conduct this study, as well as the scope within which expert activity subjects operate under EU and Ukraine's Customs Legislation. As set forth in Ukrainian legislation, customs examinations involve customs operations with goods that are carried out for customs purposes and within the scope of customs procedures. Legal relations in the field of foreign economic activities and customs affairs are closely intertwined with forensic analyses (expert studies) conducted by forensic experts. A comparative analysis was carried out to examine the status of experts affiliated with the State Customs Service and the Ministry of Justice of Ukraine. Legal safeguards for the independence and accuracy of expert opinions were considered. It was emphasized that forensic and customs experts must adhere to corresponding international standards when carrying out expert activities, thereby facilitating the integration into specialized European and international expert networks.

Keywords: *customs examinations (study); forensic examination (expert study); product samples; customs control; customs procedures; customs formalities; customs legislation;*

foreign economic activities; foreign economic operations; European integration.

Фінансування

Це дослідження не отримало жодного спеціального гранту від фінансових установ у державному, комерційному або некомерційному секторах.

Відмова від відповідальності

Засновники не грали жодної ролі у розробленні дослідження, добиранні й аналізуванні даних, рішенні про публікацію або підготовку рукопису.

Учасники

Авторка зробила свій внесок винятково в інтелектуальну дискусію, що є основою цього документа, дослідження судової практики, написання та редагування, і бере на себе відповідальність за її зміст і тлумачення.

Декларація щодо конфлікту інтересів

Авторка заявляє, що в неї відсутній конфлікт інтересів.

References

- Avramenko, N. L., Kulhanik, O. M. (2023). Rol mytnykh ekspertyz u zovnishnoekonomichnii diialnosti sub'iektiv pidpriemnytstva [The role of customs expertise in the foreign economic activity of business entities]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Vyp. 57. DOI: [10.32782/2524-0072/2023-57-21](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-21) [in Ukrainian].
- Brachuk, A. O. (2015). Mytni ekspertyzy: poniatia, kharakterystyka ta vydy [Customs Examinations: Concepts, Characterizations and Types]. *Mytna sprava*. № 3 (99) [in Ukrainian].
- Brachuk, A. O. (2017). Osoblyvosti zabezpechennia mytnoi bezpeky ta mytnykh interesiv v umovakh sproshchennia mytnykh protsedur [Features of Ensuring the Customs Security and Customs Interests in Terms of Simplification of Customs Procedures]. *Lex Portus*. № 1 (3). URL: <https://lexportus.net.ua/vipusk-1-2017/brachuk.pdf> [in Ukrainian].
- Gordhan, P. (2007). Customs in the 21st century. *World Customs Journal*. Vol. 1. No. 1. URL: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/key-issues/customs-in-the-21st-century/customs_in_the_21st_century.pdf.
- Kachalova, T. Ye. (2020). Pravovi osnovy miznarodnoho spivrobotnytstva MVS ta ENFSI [Legal basis of international cooperation between the MIA and ENFSI]. *Molodyi vchenyi. Yurydychni nauky*. № 11 (87). DOI: [10.32839/2304-5809/2020-11-87-65](https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-65) [in Ukrainian].
- Karpenko, H. L. (2007). *Ekspertyza v mytnii spravi: orhanizatsiino-pravovyi aspekt* [Expertise in Customs Practice: Organizational and Legal Aspect] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Odesa. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/686a82ccd8fc-4fe0-87b9-4290c20824f3/content> [in Ukrainian].
- Karpenko, H. L. (2017). Orhanizatsiino-pravovyi mekhanizm mytnykh ekspertyz [The Organizational and Legal Mechanism of Customs Expert Researches]. *Lex Portus*. № 6 (8). URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/83085b3d-fedf-4cd6-9f91-87731836f659/content> [in Ukrainian].
- Khosha, V. V., Manulenko, O. V. (2009). Perspektyvy rozvytku sudovo-ekspertnykh ustanov Ministerstva yustytzii Ukrainy v aspekti vstupu do yevropeiskoi systemy ENFSI [Development Prospects for Forensic Science Institutions of the Ministry of Justice of Ukraine in the Context of Joining the ENFSI Network]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*. Vyp. 9 [in Ukrainian].
- Kipouras, P., Ovsianynkova, I. (2021). Forensic science activity in globalization context. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. Is. 3 (25). DOI: [10.32353/khrife.3.2021.12](https://doi.org/10.32353/khrife.3.2021.12).
- Kliuiev, O. (2022). International Scientific Standards in Forensic Science Field of Ukraine. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. Is. 3 (28). DOI: [10.32353/khrife.3.2022.01](https://doi.org/10.32353/khrife.3.2022.01).
- Korostashova, I. M. (2022). Osoblyvosti sudovoi ekspertyzy (ekspertnykh doslidzhen) u sferi intelektualnoi vlasnosti, pov'iazanykh z umovamy nadannia pravovoi okhorony

- promyslovym zrazkam, vyznachennia kryteriiv yikh okhoronozdatnosti ta obsiahu vykorystannia [Features of the forensic examination (of expert research) in the field of intellectual property are related to the terms of provision of legal protection of industrial designs, defining the criteria for their protection ability and volume of use]. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza*. Vyp. 67. DOI: 10.33994/kndise.2022.67.65 [in Ukrainian].
- Korostashova, I. M. (2023). Implementatsiia norm mytnoho zakonodavstva YeS v protsesi yevrointehratsii Ukrainy: dosvid YeS ta osoblyvosti mytnykh protsedur ta mytnykh formalnostei, spriamovanykh na zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti u mizhnarodnii torhivli [Implementation of norms of EU customs legislation in the European integration process of Ukraine: EU experience and features customs procedures and customs formalities for the protection of intellectual property rights in international trade] / V. Borsa, V. Zaiats, S. Kapitanets, et al. *Development of Ukraine's customs policy in the context of european integration* : Scientific monograph. Riga. DOI: 10.30525/978-9934-26-278-4-5 [in Ukrainian].
- Korostashova, I. M. (2024). Pravove zabezpechennia u mytnomu zakonodavstvi Ukrainy provedennia sudovykh ekspertyz / ekspertnykh doslidzhen u sferi zovnishnoekonomichnoi diialnosti: pytannia zastosuvannia mytnykh formalnostei ta protsedur iz zakhystu prav intelektualnoi vlasnosti y prytiahnennia do administratyvnoi vidpovidalnosti za porushennia mytnykh pravyl [Legal Support for Ukraine's Customs Legislation: On Forensic Examinations and Expert Studies in Foreign Economic Activities: Issues in the Application of Customs Formalities, Intellectual Property Rights Enforcement, and Administrative Liability for Customs Breaches]. *Sudovo-ekspertna diialnist: zberezhennia naukovooho ta kadrovoho potentsialu v umovakh voiennoho stanu* : mat-ly IV Vseukr. forumu sud. ekspert. (Lviv, 07.06.2024). Odesa. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/law.pdf> [in Ukrainian].
- Korostashova, I. M. (2025). Pravovi zasady ekspertyzы tovariv u sferi zovnishnoekonomichnoi diialnosti ta mytnoi spravy za mytnym zakonodavstvom Yevropeiskoho Soiuzu [Legal Framework Governing Commodity Examination in Foreign Economic Activities and Customs Affairs under European Union Customs Legislation]. *Sudova ekspertyza: perspektyvy rozvytku ta okremi vektory zmin* : mat-ly V Vseukr. forumu sud. ekspert. (Lviv, 06.06.2025). Odesa. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/09072025.pdf> [in Ukrainian].
- Lopata, O. A. (2017). *Mizhnarodne spivrobitnyctvo ekspertnoi sluzhby MVS Ukrainy* [International cooperation of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/200b763a-9317-4e30-b4c8-56bae4fbc280/content> [in Ukrainian].
- Lopata, O. A. (2017). Yevropeiska merezha sudovo-ekspertnykh ustanov (ENFSI): perspektyvnyi napriam vzaiemodii [The European Network of Forensic Expert Institutions (ENFSI): A Promising Avenue for Cooperation]. *Aktualni problemy kryminalnoho prava, protsesu, kryminalistyky ta operatyvno-rozshukovoi diialnosti* : tezy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Khmelnitskyi, 03.03.2017). Khmelnytskyi. URL: <https://dpspace.nadpsu.edu.ua/handle/123456789/1110> [in Ukrainian].
- Matvieievskiy, O. V., Babin, B. V. (2018). Mizhnarodno-pravovi standarty sudovoi ekspertyzы ta yikh natsionalna realizatsiia [International legal standards for the forensic examination and their national realisation]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. Vyp. 1 (22). T. 4. URL: http://pjv.nuoua.od.ua/v1-4_2018/16.pdf [in Ukrainian].
- Mytna laboratoriia otrymala atestat pro akredytatsiiu u Natsionalnomu ahentstvi akredytatsii Ukrainy* [The Customs Laboratory Successfully Secured Official Accreditation from the National Accreditation Agency of Ukraine] (2021) / Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy : ofits. sait. 07.07.2021. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/mitna-laboratoriia-otrimala-atestat-pro-akredytatsiiu-u-natsionalnomu-agentstvi-akredytatsiyi-ukrayini-573> [in Ukrainian].
- Perelik vyprobuvalnykh laboratorii, akredytovanykh na vidpovidnist vymoham DSTU EN*

- ISO/IEC 17025:2019 (EN ISO/IEC 17025:2017) [List of testing laboratories that meet the requirements of DSTU EN ISO/IEC 17025:2019 (EN ISO/IEC 17025:2017)] (2023) / Natsionalne ahentstvo z akredytatsii Ukrainy : ofits. sait. 15.08.2023. URL: https://naau.org.ua/userfiles/files/17025-VL_15_08_2023.pdf [in Ukrainian].
- Punda, O. O., Kostyrin, P. I. (2019). Udoskonalennia normatyvno-pravovoho zabezpechennia provedennia podatkovykh ta mytnykh ekspertyz v Ukraini [Improving of legislative provisions on implementing of tax and customs expertise in Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 5. DOI: [10.32782/2524-0374/2019-5/49](https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-5/49) [in Ukrainian].
- Punda, O., Arziantseva, D. (2019). Development of the System of Customs Examinations in Ukraine in the Context of Compliance with the Requirements of the European Union. *University Scientific Notes*. T. 18. No. 4 (72). DOI: [10.37491/UNZ.72.11](https://doi.org/10.37491/UNZ.72.11).
- Simakova-Yefremian, E. (2019). About the Need for Improvement of Legislation Regarding Implementation of Forensic Science Activities in Ukraine. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. Is. 1 (19). DOI: [10.32353/khrife.1.2019.09](https://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.09).
- Yatsenko, I. I. (2020). Zavdannia ta pryntsyipy mizhnarodnoho spivrobotnytstva v haluzi sudovoi ekspertyzy (ohliadova stattia) [Tasks and Principles of International Cooperation in the Field of Forensic Examination (Review Article)]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 3 (90). DOI: [10.32631/v.2020.3.20](https://doi.org/10.32631/v.2020.3.20) [in Ukrainian].

Коросташова, І. (2025). Правове забезпечення митних і судових експертиз (експертних досліджень) у сфері зовнішньоекономічної діяльності та митні формальності за митним законодавством Європейського Союзу й України. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 4 (41). С. 169—190. DOI: [10.32353/khrife.4.2025.10](https://doi.org/10.32353/khrife.4.2025.10).